

Conf. univ. dr. Petruța-Elena Ispas

Universitatea Titu Maiorescu

Facultatea de Drept

Drept civil.
Teoria generală a obligațiilor

Sinteze. Jurisprudență. Grile

ediția a 2-a

Editura
Stamangiu
2022

CAPITOLUL I. NOȚIUNI GENERALE PRIVIND OBLIGAȚIILE CIVILE

I. Prezentare teoretică

1. Raportul juridic obligațional

Noțiune	– raport patrimonial de drept civil în structura căruia intră dreptul subiectului activ, creditorul, de a cere subiectului pasiv, debitorul, executarea uneia sau mai multor prestații constând în a da, a face sau a nu face ceva.
Caractere juridice	– raportul juridic obligațional implică o legătură juridică între creditor și debitor; – debitorul este ținut la executarea prestației, iar în cazul în care obligația asumată nu se execută în mod voluntar, creditorul are posibilitatea să solicite concursul forței coercitive a statului; – raportul juridic obligațional, specie a raportului juridic civil, este un raport patrimonial, evaluabil în bani. Dreptul de creanță ^[1] ce se naște dintr-un raport obligațional face parte din activul patrimonial al creditorului, iar datoria corelativă este un element al pasivului patrimonial al debitorului; – din perspectiva creditorului, raportul obligațional apare ca un drept de creanță, iar din punct de vedere al debitorului, ca o datorie, el fiind ținut să dea, să facă sau să nu facă ceva în favoarea creditorului.

^[1] Drepturile de creanță împreună cu drepturile reale alcătuiesc clasificarea principală a drepturilor civile patrimoniale. Spre deosebire de drepturile reale (*jus in re*) – drepturi subiective în virtutea cărora titularul poate să-și exercite singur atributele, asupra unui lucru determinat, în mod direct și nemijlocit, fără concursul altei persoane – drepturile de creanță (*jus ad personam*) sunt drepturi subiective civile în virtutea cărora subiectul activ (creditorul) poate pretinde subiectului pasiv (debitorul) să dea, să facă sau să nu facă ceva, dreptul creditorului putând fi realizat cu concursul debitorului. Obligația corelativă drepturilor reale este întotdeauna negativă de a nu face nimic de natură a aduce atingere exercițiului dreptului real. Drepturilor de creanță le corespunde fie o obligație pozitivă al cărei obiect este de a da sau a face, fie o obligație negativă de a nu face ceva. Titularii drepturilor reale beneficiază de prerogativele urmăririi bunului în mâna oricui s-ar afla, dar și de prerogativa preferinței. Titularul unui drept de creanță nu se bucură de prerogativele menționate mai sus, și, fiind un simplu creditor chirografar, are doar un drept de urmărire asupra întregului patrimoniu al debitorului (dreptul de gaj general – art. 2324 C. civ.).

2. Elementele esențiale ale raportului juridic obligațional

<p>Subiectele</p>	<ul style="list-style-type: none"> – pot fi subiecte ale raportului juridic obligațional toate persoanele fizice și juridice; în cazuri excepționale, și statul poate apărea ca subiect al raportului de obligații civile; – raportul juridic obligațional presupune două subiecte: <i>subiectul activ</i> și <i>subiectul pasiv</i>; generic, subiectul activ este denumit creditor, iar subiectul pasiv se numește debitor; – creditorul și debitorul se particularizează în funcție de denumirile raportului juridic obligațional la care participă. Astfel, într-un contract de <i>vânzare</i>, părțile se numesc <i>vânzător</i> și <i>cumpărător</i>; într-un contract de <i>donatie</i>, <i>donator</i> și <i>donatar</i>; în contractul de <i>depozit</i>, <i>deponent</i> și <i>depozitar</i> etc.; – în raporturile juridice obligaționale, subiectele (părțile) pot apărea în dublă calitate, fiecare fiind în același timp creditor al unei prestații și debitor al alteia; <i>Spre exemplu</i>, în contractul de vânzare, vânzătorul este creditor al prețului și debitor al prestațiilor de a transmite proprietatea, a preda și garanta lucrul vândut; cumpărătorul este creditorul prestației de transmitere a dreptului de proprietate, predare și garantare a lucrului și totodată este și debitor pentru plata prețului. – există și raporturi obligaționale în care numai o parte este creditor și numai o parte este debitor; <i>Spre exemplu</i>, în raportul obligațional izvorât dintr-un contract de donație, donatarul este în exclusivitate creditor, neavând nicio obligație, ci numai o îndatorire denumită tradițional de recunoștință, iar donatorul este numai debitor pentru predarea bunului dăruit, fără a primi în schimb, o altă prestație. Există totuși posibilitatea ca această varietate de contract să dea naștere unor drepturi și obligații reciproce și interdependente; dacă donația este afectată de o sarcină, în limita sarcinii impuse, contractul va avea caracter sinalagmatic^[1].
<p>Conținutul</p>	<ul style="list-style-type: none"> – raportul juridic de obligații cuprinde dreptul de creanță aparținând creditorului și obligația corelativă, care cade în sarcina debitorului; – raportul obligațional se caracterizează prin conținutul său patrimonial, evaluabil în bani; dreptul de creanță al creditorului face parte din activul patrimonial al acestuia, iar obligația născută din raportul juridic obligațional se circumscrie pasivului patrimonial al debitorului;

^[1] Diferențierile dintre contractele sinalagmatice și contractele unilaterale vor fi tratate în capitolul privitor la contract, ca izvor de obligații civile.

	<p>– conținutul raportului obligațional se stabilește fie prin voința părților, atunci când izvorul obligației este reprezentat de contract sau act unilateral sau legea, atunci când izvorul raportului este faptul juridic civil.</p>
Obiectul	<p>– obiectul raportului juridic obligațional constă în conduita concretă a subiectului – acțiunea sau inacțiunea la care este îndreptățit subiectul activ și la care este obligat subiectul pasiv;</p> <p>– obiectul raportului juridic obligațional poate consta într-o <i>acțiune</i> – a da sau a face ceva sau într-o <i>inacțiune</i> – a nu face ceva.</p>
Sancțiunea	<p>– sancțiunea raportului obligațional constă în totalitatea mijloacelor juridice, ofensive sau defensive, pe care creditorul le poate exercita, cu ajutorul forței coercitive a statului, pentru a obține executarea dreptului său de creanță;</p> <p>– în caz de neexecutare a obligației de către debitor, legea a pus la dispoziția creditorului o serie de mijloace juridice, în vederea realizării dreptului său de creanță, cele mai importante fiind acțiunea în justiție și executarea silită; cu alte cuvinte, legea permite creditorului să recurgă la forța coercitivă a statului pentru realizarea dreptului său dacă debitorul nu-și execută voluntar prestația la care s-a obligat;</p> <p>– mijloacele juridice de asigurare a realizării dreptului de creanță sunt, așa cum precizam mai sus, de două feluri:</p> <p>a) mijloace juridice ofensive sau directe care includ și:</p> <p>– <i>acțiunea în justiție</i> – posibilitatea creditorului de a solicita și obține o hotărâre judecătorească prin care debitorul să fie obligat la executarea prestației datorate;</p> <p>– <i>daune interese moratorii</i> – despăgubiri bănești pe care debitorul este obligat să le plătească creditorului pentru repararea prejudiciului cauzat prin întârzierea executării prestației. Daunele se stabilesc fie prin acordul de voință al părților, incluzând în contract o clauză penală, fie printr-o hotărâre judecătorească;</p> <p>– <i>executarea silită</i> – procedura executării silite se declanșează dacă, după obținerea hotărârii judecătorești, debitorul continuă să nu-și execute prestația. Executarea silită poate fi directă, în natură, prin predarea bunurilor de la debitor la creditor cu ajutorul executorului judecătoresc, și indirectă, prin echivalent bănesc, recurgându-se la vânzarea bunurilor debitorului sau la poprirea sumelor pe care acesta urma să le primească de la terți.</p> <p>b) mijloace juridice defensive sau indirecte, în care se includ:</p> <p>– <i>excepția</i> pe care o poate invoca creditorul în fața instanței în cazul în care debitorul ar pretinde restituirea prestației executate de către el în mod voluntar. În cazul obligațiilor imperfecte sau natu-</p>

	rale, creditorul nu poate recurge nici la acțiunea în justiție și nici la procedura executării silită, dar dacă debitorul își execută voluntar obligația, el nu poate solicita creditorului restituirea prestației pe motiv că nu a cunoscut că acesta din urmă este lipsit de dreptul la acțiune și la executare silită.
--	---

3. Obligația civilă

Noțiune	<p>În sens juridic, noțiunea de obligație poate fi privită sub trei accepțiuni:</p> <p>a) <i>în sens larg (lato sensu)</i>, prin obligație se înțelege acel raport juridic în care o persoană, numită creditor, pretinde alteia, numită debitor, să dea, să facă sau să nu facă ceva, în caz de neîndeplinire, putând apela la forța de constrângere a statului;</p> <p>b) <i>în sens restrâns (stricto sensu)</i>, obligația civilă reprezintă îndatorirea subiectului pasiv al raportului juridic obligațional de a avea o conduită corespunzătoare dreptului subiectiv corelativ, care poate consta în a da, a face sau a nu face ceva, și care, la nevoie, poate fi impusă prin forța coercitivă a statului;</p> <p>c) <i>în sens de titlu</i>, termenul „obligație” este folosit pentru a desemna înscrisul, documentul care încorporează dreptul de creanță al creditorului și, evident, obligația corelativă a debitorului. În acest sens, noțiunea de „obligație” desemnează chiar înscrisul constatator al unei creanțe, de exemplu, obligațiunile CEC, titlurile de credit.</p>
Definiție	– îndatorirea subiectului pasiv al raportului juridic civil de a avea o conduită corespunzătoare dreptului subiectiv corelativ, care poate consta în a da, a face sau a nu face ceva și care, la nevoie, poate fi impusă prin forța coercitivă a statului.
Clasificare	<p>a) Obligații de a da, a face și a nu face</p> <p>– <i>obligația de a da (aut dare)</i> constă în a constitui sau a transmite un drept real în patrimoniul creditorului;</p> <p>– <i>obligația de a face</i> constă în îndatorirea debitorului de a efectua o prestație pozitivă în favoarea creditorului, alta decât constituirea sau strămutarea drepturilor reale, având ca obiect executarea de lucrări, prestarea de servicii sau predarea unui lucru;</p> <p>– <i>obligația de a nu face</i> constă în îndatorirea debitorului de a nu face ceva din ceea ce ar fi putut face, dacă nu s-ar fi obligat la inacțiune.</p> <p>b) Obligații pozitive și obligații negative</p> <p>– <i>obligațiile pozitive</i> sunt acelea care presupun o acțiune, respectiv obligațiile de a da și a face;</p>

– *obligațiile negative* sunt acelea care presupun o inacțiune, adică obligațiile de a nu face.

c) *Obligații de rezultat (determinate) și obligații de mijloace (de diligență)*

– *obligația de rezultat (determinată)* constă în îndatorirea debitorului de a obține un rezultat anume, determinat [art. 1481 alin. (1) C. civ.];

– *obligația de mijloace (de diligență)* constă în îndatorirea debitorului de a depune toată stăruința pentru a obține un anumit rezultat, fără însă ca realizarea lui să constituie obiectul obligației [art. 1481 alin. (2) C. civ.];

– **diferențierile dintre obligațiile de mijloace și obligațiile de rezultat prezintă importanță din perspectiva considerării obligației ca executate sau nu.** Astfel, în cazul obligațiilor de rezultat, simpla nerealizare a rezultatului urmărit angajează automat răspunderea debitorului. Cu alte cuvinte, dacă debitorul nu atinge rezultatul la care s-a obligat, *ipso facto*, el este prezumat a fi în culpă, în timp ce, în ceea ce privește obligațiile de mijloace, nerealizarea scopului nu constituie o prezumție de culpă a debitorului. Astfel, creditorul va trebui să probeze culpa debitorului, respectiv că nu a depus toată prudența, diligența pentru obținerea rezultatului scontat.

d) *Obligații civile perfecte și obligații naturale (imperfecte)*

– *obligațiile civile sau perfecte* sunt acele obligații a căror executare este asigurată în caz de neexecutare voluntară a debitorului, printr-o acțiune în justiție și obținerea unui titlu executoriu ce poate fi pus în executare silită;

– *obligațiile naturale sau imperfecte* sunt acele obligații a căror executare nu se poate obține pe cale silită dar, în măsura în care sunt executate de bunăvoie de către debitor, acesta nu are dreptul să pretindă restituirea prestației. Obligațiile naturale se subclasifică în:

- *obligații degenerate*, obligații inițial perfecte, care și-au pierdut dreptul la acțiune în sens material, ca efect al neexercitării lui în termenul de prescripție extintivă;

- *obligații avortate*, obligații care, *ab initio*, s-au născut fără a fi însoțite de dreptul la acțiune în justiție.

e) *Obligații pure și simple și obligații complexe*

– *obligațiile pure și simple* sunt acele obligații care au cea mai simplă formă structurală: un creditor, un debitor, un obiect constând într-o singură prestație și nu sunt afectate de modalități;

	– obligațiile complexe , obligații care au în structura lor fie mai multe subiecte (obligații cu pluralitate de subiecte), fie mai multe obiecte (obligații cu pluralitate de obiecte), fie elemente suplimentare privind existența și executarea lor – termenul și condiția (cunoscute ca obligații afectate de modalități).
--	--

4. Izvoarele obligațiilor civile

Noțiune	– raportul juridic civil este reglementat de norme juridice civile, iar pentru ca raportul juridic abstract să se convertească într-un raport juridic concret este necesară intervenția unei împrejurări (act sau fapt juridic) de care legea leagă nașterea, modificarea sau stingerea unui astfel de raport.
Definiție	– izvoarele obligațiilor civile reprezintă acele împrejurări care dau naștere unui raport juridic obligațional, generând implicit drepturi de creanță și obligații corelative, în favoarea, respectiv în sarcina părților.
Conținut	Faptul juridic – lato sensu – cuprinde actul juridic și faptul juridic în sens restrâns; – actul juridic constă într-o acțiune omenească săvârșită cu intenția de a produce efecte juridice; – faptul juridic stricto sensu este o acțiune omenească săvârșită fără intenția de a produce efecte juridice, efecte ce se produc, totuși, în virtutea legii.
Clasificare	Potrivit art. 1165 C. civ., reprezintă izvoare ale obligațiilor: contractul, actul juridic unilateral, faptul juridic licit și fapta ilicită, precum și orice alt act sau fapt de care legea leagă nașterea unei obligații. a) Contractul este, potrivit art. 1166 C. civ., acordul de voințe dintre două sau mai multe persoane cu intenția de a constitui, modifica sau stinge un raport juridic; b) Actul juridic unilateral este definit de dispozițiile Codului civil ca fiind actul juridic care presupune numai manifestarea de voință a autorului său. În privința izvoarelor obligațiilor, vor fi analizate ca acte juridice unilaterale promisiunea unilaterală și promisiunea publică de recompense ; c) Faptele juridice licite ca izvor de obligații sunt: gestiunea de afaceri, îmbogățirea fără justă cauză și plata nedatorată ; d) Faptele juridice ilicite reprezintă acele acțiuni sau inacțiuni prin care sunt vătămăte normele juridice imperative în vigoare, din această categorie făcând parte toate faptele ilicite și pre-

	judiciabile definite indirect și implicit în art. 1349 C. civ., care reglementează cadrul general al răspunderii civile delictuale.
--	---

II. Teste grilă

1. Raportul juridic obligațional are următoarele caractere juridice:

- a) este un raport patrimonial, evaluabil în bani;
- b) presupune o legătură între debitor și creditor în virtutea căreia debitorul este ținut de executarea prestației asumate față de creditorul său;
- c) presupune o legătură juridică în virtutea căreia dreptul de creanță al debitorului trebuie să fie întocmai executat.

2. În privința subiectelor raportului juridic de obligații este adevărat că:

- a) subiectul activ este determinat, în timp de subiectul pasiv este reprezentat de toate celelalte persoane care au o obligație generală de a nu face;
- b) părțile unui raport juridic obligațional pot apărea în dublă calitate, fiecare fiind în același timp și creditor și debitor;
- c) în cazul contractului de donație, părțile nu pot avea în nicio situație o dublă calitate, donatorul fiind doar debitor, iar donatarul fiind exclusiv creditor.

3. Obligația civilă:

- a) naturală nu poate fi adusă la îndeplinire prin executare silită;
- b) de a nu face presupune o abstențiune a debitorului, în sensul îndatoririi debitorului de a nu face ceva din ceea ce ar fi putut face, dacă nu s-ar fi obligat la inacțiune;
- c) obligația negativă este și obligația de a face.

4. Obiectul raportului juridic civil:

- a) poate consta fie într-o prestație pozitivă, fie într-o prestație negativă;
- b) reprezintă conduita concretă la care este obligat debitorul;
- c) reprezintă totalitatea mijloacelor pe care creditorul le are la îndemână pentru executarea dreptului său.

5. Pentru a obține executarea obligației asumate de debitor, creditorul are posibilitatea:

- a) exercitării acțiunii în justiție;
- b) apelării la forța de coerciție statală pentru obținerea executării obligației naturale;
- c) să ceară instanței de judecată executarea silită a obligației naturale asumate de debitor.

6. Obligația civilă:

- a) de a da presupune îndatorirea debitorului de a realiza o prestație în favoarea creditorului;
- b) de a da presupune constituirea sau transmiterea un drept real în patrimoniul debitorului;
- c) de a da presupune și obligația de predare a bunului și obligația de conservare a acestuia până la predare.

7. Sunt obligații de rezultat:

- a) toate obligațiile de a da și de a face;
- b) toate obligațiile de a da și de a nu face;
- c) majoritatea obligațiilor de a face.

8. Obligația de rezultat:

- a) se consideră executată dacă se dovedește că debitorul a depus toată diligența pentru executare, chiar dacă prestația nu a fost executată;
- b) se consideră executată în momentul în care s-a atins rezultatul urmărit;
- c) este obligația asumată de avocat în vederea câștigării unui litigiu.

9. Obligația de mijloace:

- a) presupune îndatorirea debitorului de a depune toată stăruința pentru obținerea unui rezultat;
- b) presupune realizarea unui anumit rezultat, acesta reprezentând obiectul obligației;
- c) se consideră executată chiar dacă nu s-a obținut rezultatul urmărit.

10. În privința obligațiilor de mijloace este adevărat că:

- a) nerealizarea rezultatului nu reprezintă o prezumție de existență a culpei în defavoarea debitorului;
- b) simpla nerealizare a rezultatului urmărit antrenează automat răspunderea debitorului;
- c) obligația avocatului de a-și pune în valoare toate cunoștințele juridice pentru câștigarea unui litigiu se încadrează în sfera obligațiilor de mijloace.